

Qüestions de fonètica

Josep Ruaix

En aquest article tractem unes quantes qüestions de fonètica servint-nos d'exemples recollits a l'atzar i que ens permetran d'insistir en punts que ja havíem exposat anteriorment en obres nostres. El dividim en els següents apartats: 1) pronúncia de les fricatives alveolars; 2) epèntesi davant d'essa líquida?; 3) geminacions; 4) altres casos. Dels exemples en donem la font de manera sumària.

1. PRONÚNCIA DE LES FRICATIVES ALVEOLARS

Com tothom sap, el català disposa de dos fonemes fricativus alveolars: el sonor (anomenat correntment «essa sonora») i el sord (anomenat correntment «essa sorda»). Com que el castellà només disposa del segon, a l'hora de parlar i escriure en la nostra llengua es produeixen sovint incorreccions. D'altra banda, en les regles que sobre això donen les gramàtiques hi ha una important excepció, que ací ampliarem¹. Desglossem, doncs, aquesta qüestió en dues parts.

A) INCORRECCIONS

En aquesta primera part recollim, per ordre alfabètic, una sèrie de mots que hem vist escrits incorrectament. Com acostumem a fer en els nostres articles, primer posem els exemples incorrectes entre cometes, subratllant-hi la forma errònia; després oferim alguna explicació i finalment posem l'exemple corregit, en cursiva i marcant en negreta la forma que ens interessa:

1) «oxalat bipotàsic» (d'una gramàtica, abans de ser corregida; aquest mot compost, no enregistrat pel DIEC², s'ha d'escriure, lògicament, com *potassa* i *potàssic*; per tant: *oxalat **bipotàssic***).

2) «Es conta que, al segle XIX, l'alcalde d'un poble aragonès va rebre els impressos d'un padró d'estadística i va haver d'omplir-los amb les dades del municipi» (*Avui*, 31-1-2005, p. 2; com que existeixen mots de la mateixa família amb doble essa [*impressió*, etc.], és fàcil equivocar-se; però el participi del v. *imprimir*

s'escriu amb una sola essa; per tant, calia posar: *Es conta que ... va rebre els **impressos** d'un padró d'estadística ...*).

3) «Prim pertanyia a la masoneria. En l'etapa de 1867 a 1875 el regent general Serrano i el mateix Amadeu I, els presidents del govern i bona part dels ministres eren masons» (d'un original, abans de ser corregit; la pronúncia dels mots subratllats amb essa sonora és molt freqüent, per influència de la grafia castellana; per això va bé de recordar que en francès, llengua de la qual provenen, s'escriuen *maçonnerie* i [*franc-*] *maçons*, respectivament; calia escriure: *Prim pertanyia a la **maçoneria** ... i bona part dels ministres eren **maçons***).

4) «més vell que Matusalem» (d'una gramàtica, abans de ser corregida; el nom d'aquest patriarca bíblic [cf. Gn 5,21] s'escriu, en la Vulgata llatina, *Mathusalam* i, en les traduccions catalanes, també amb una sola essa: *Matusalah* [Fundació Bíblica], *Matusala* [Montserrat] o *Matusalem* [BCI]; per tant, havia de dir: *més vell que **Matusalem***).

5) «No costa gens d'imaginar Deborah Kerr sortint de l'escenari de *Quo Vadis* i anant a un supermercat, o fantasiejar amb la idea que el legionari Mesala que encarna Stephen Boyd a *Ben-Hur* consulta amb un psicòleg la seva evident passió per un Ben-Hur encarnat per Charlton Heston» (*Avui*, 30-3-2002, p. 68; com que el nom d'aquest polític romà és, en llatí, *Messala*, cal escriure'l igual; per tant, havia de dir: *No costa gens ... la idea que el legionari **Messala** que encarna Stephen Boyd ...*).

6) «I les tempestes que engoliren els companys d'Ulisses, maleïts per Possidó» (*Avui*, 1-6-2003, p. 33; el nom mitològic subratllat és pres del grec *Poseidon*, amb una sola essa [o sigma]; per tant, calia escriure: *I les tempestes ... maleïts per **Posidó***).

7) «L'avi Jacob hauria preferit tenir el fill al seu costat com a persona de confiança i executor dels seus negocis, però es va haver de conformar davant la

¹ Vegeu el nostre manual *Català complet / 1* (CC/1), Barcelona ³2012, pp. 122-129.

² O sigui pel *Diccionari de la llengua catalana*, de l'Institut d'Estudis Catalans, Barcelona ²2007.

ressolució d'en Daniel, que pretenia fer-se un futur lluny de l'òrbita de son pare» (J. Agut, *Rosa de foc*, p. 93; és fàcil equivocar-se en la pronúncia i grafia d'aquest nom, sigui perquè hi ha molts compostos començats amb *ress-*, sigui perquè hom tendeix a ensordir el primer fonema fricatiu per assimilació del segon; de tota manera, com que ve del llatí *resolutio*, calia escriure: *L'avi Jacob ... es va haver de conformar davant la resolució d'en Daniel ...*).

B) UNA EXCEPCIÓ AMPLIABLE

Les gramàtiques contenen una regla segons la qual la lletra *essa* entre consonant i vocal sona sorda (*molsa, premsa, cansar, potser*, etc.). I després formulen una excepció important: la *essa* entre consonant i vocal s'articula com a sonora en els derivats de *dins* (*endinsar*³, *endinsament*, etc.) i *fons* (*enfonsar, enfonsament, enfonsada*, etc.), com també en els compostos o altres mots que tinguin el prefix o radical *trans-*. Exemples abreujats: *-acció, -alpi, -atlàntic, -eünt, -ició, -ient, -igir, -igència (i intransigència), -igent (i intransigent), transir, trànsit, -itable (i intransitable), -itar, -itiu (i intransitiu), -itivament (i intransitivament), -itori, -istor*⁴. L'*Ortografia catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (OIEC, Barcelona 2017) hi afegeix *menys*, com ja fèiem nosaltres en el manual citat (*menyestimar, menyestima*), però es descuida d'afegir-hi *sots*, prefix que, des de l'any 1996, la normativa acadèmica obliga a escriure sense guionet; nosaltres ja ho advertíem en el nostre manual, exemplificant-ho en *sotsinspector, sotsintendent*...⁵

Ara bé, allí ja ampliàvem aquesta excepció a casos similars; concretament, posàvem dos tipus de casos: els derivats de determinats noms propis (*brahmsià*, de *Brahms*; *engelsià*, de *Engels*; *maiansià*, de *Maians*; *pujolsià*, de *Pujols*; etc.) i, per raons etimològiques o per analogia, alguns cognoms o sobrenoms: *Bonsom* (del llatí *bonus homo*), *Bonshoms, Bonsoms*; *Delsors* (de *dels Horts*); *Mansius, Mansoms*⁶. Aquesta nostra ampliació no l'hem vista recollida enlloc, fins ara, però creiem que és un fet de llengua que s'ha d'admetre.

És més, al primer tipus cal afegir-hi alguns derivats de noms comuns, segons hem observat posteriorment. A continuació posem tots els exemples que hem aplegat fins aquest moment, ordenant-los segons cada tipus i per ordre alfabètic.

a) Tipus derivats de noms propis o noms comuns

1) *Brahms*: *l'opus brahmsià* (recordem que la *essa* marcada en negreta es pronuncia sonora, com en tota la sèrie que vindrà).

2) *Dickens*: *... la fixació dickensiana de Fuster pels nens ...* (G. Simca, *Ramon Fuster i Rabés*, p. 45); *una llibreria dikuensiana; capitalisme dickensià* (*La Vanguardia*, 19-6-2012, p. 24); *novel·la dickensiana*.

3) *dilluns*: *... hi ha dilluns que dillunsegen* (A. Jané, *Calidoscopi informal*, p. 1390); *endillunsat -ada* (adjectiu enregistrat en el DIEC2); *... homes i dones que feienegen endillunsats* (del poema «Oratori», de Pau Pons, Menorca 1956).

4) *Engels*: *teoria engelsiana*.

5) *Goebbels*: *Són gent que no es deixaven acoquinar per una megafonia goebbelsiana que transmet ovacions en conserva* (*Avui*, 14-5-2000); *L'oferta de la setmana a l'hipermercat de la manipulació i la mentida goebbelsiana del PP de Madrid [sic] és que som un país totalitari* (*Avui*, 14-10-2006, p. 3).

6) *Llorens*: *... també ací cal fer notar que el Bisbe [Torras i Bages] donà a la doctrina llorensiana, d'altra banda tan influent en la Renaixença cultural catalana, el gir tomista-catòlic que poc abans hem assenyalat* (A. Badia Gabarró, dins *Miscel·lània Torras i Bages*, p. 96; es refereix al filòsof Francesc Xavier Llorens i Barba).

7) *Maians*: *... el manuscrit de la biblioteca Maiansiana actualment conservat a la Universitat de València... el manuscrit de Barcelona... d'acord amb el que havia estat de Maians* (*Estudis de Llengua i Lit. cat.* XXIII, pp. 8-9).

3 Lamentablement, aquest verb se sent sovint pronunciat amb *essa* sorda per alguns locutors de TV3, especialment per un famós «home del temps».

4 Existeix un nom començat per *trans* que, com argumentem en el *Nou diccionari auxiliar* (NDA), Barcelona 2011, p. 316, no s'hauria d'escriure *transsepte*, com fan els diccionaris, sinó *transepte*, també pronunciant-hi, com realment es fa, la *essa* sonora. Així, no corregiríem pas aquest exemple: *... perquè en realitat Sant Simeó és compost per quatre basíliques, de tres naus cadascuna, disposades en forma de creu, que conflueixen en el transepte, un grandios espai octogonal, en el centre del qual es dreça el que encara queda de la cèlebre columna* (J. Bellès, *Fabulacions sirianes*, p. 152).

5 Semblantment hom escolta, en alguns noms simples, una sonorització que s'ha de limitar al llenguatge col·loquial: *bàlsam* (pronunciat «bàlzam»), *poncella* (pronunciat «ponzella»), *potser* per analogia amb *donzella*, etcètera (pronunciat «etzètera»).

6 En canvi, diríem que els derivats de noms de fonts no sonoritzen la *essa* d'abans del sufix. Ex.: *alfonsí* (de *Alfons*). Un cas distint és el dels cognoms no regularitzats ortogràficament però en els quals la *essa* és clarament sonora. Exs.: *Adserà, Alsina, Alsius, Atset, Calsina, Colsada, Datsira, Gutsems, Otset o Utset, Tolsà* (per *Atzerà, Alzina, Alzius, Atzet, Calzina, Colzada, Datzira, Gotzems, Otzet, Tolzà*). Segons Coromines (*Onomasticon VII*, p. 151) també s'hauria de corregir el topònim *Vila-seca de Solcina* en *Vila-seca de Solzina*.

8) *mal temps: maltempsada*. Coromines comenta: «maltempsada: se sent bastant pertot en el Principat, amb la pronúncia *malɔmzədə* (sentida molt sovint), de cap manera *malɔmsədə* com suposa *AlcM*, encara que deu haver-hi qui ho diu així (contrari a la regla de *endinsar, enfonsar*), i de fet jo ho tinc anotat d'un home de St. Pau de Seguríes ("ha vingut una *maltempsada* i...", 1935», DECLC, VIII, p. 392).

9) *Pujols: Per desgràcia, l'arcàdia pujolsiana, aquella en què els catalans ho teníem tot pagat pel fet de ser-ho, a curt termini no és esperada* (*Avui*, 25-11-2010, p. 31; es refereix a l'escriptor Francesc Pujols); *La 'pujolsada' de Bladé. Noves generacions d'artistes i pensadors han tornat a llegir Pujols i l'han valorat novament* (*El Punt Avui*, 16-1-2012, p. 23).

10) *Rubens* (pintor): *matrones rubensianes*.

11) *Vicens: la idea vicensiana de pactisme* (*La Vanguardia*, 21-4-2016, p. 5; es refereix a l'historiador Jaume Vicens Vives).

b) *Tipus cognoms o sobrenoms*

1) *Bonsom, Bonshom, Bonsoms, Bonshoms: ... devia existir un altre fogar intel·lectual, on es degué formar el jutge Homobonus o Bonushomo (Bonshom), autor, compilador i calígraf [sic] d'un Liber iudicum popularis ...* (F. Soldevila, *Història de Catalunya*, p. 111); *la senyora Bonsoms*.

2) *Bronsoms: Àngels Bronsoms, periodista i activista social* (*El Punt Avui*, 24-7-2019, p. 36).

3) *Campsolinas: Joan Campsolinas Dresaire (Barcelona)* (signant d'una carta dins *Avui*, 28-6-2007, p. 4; compost: *Camps-olinas*).

4) *Consarnau: Joan Margarit i Consarnau* (poeta i arquitecte).

5) *Delsors* (com hem vist abans, equivalent a *dels Horts*).

6) *Mansius: can Mansius ... la barraca d'en Mansius ... la peça del Mansius ... el rasó del Mansius ... Pepet Mansius* (E. Garcia-Pey, *Toponomàstica de*

Sant Feliu de Codines, pp. 306-308, on l'autor diu explícitament que aquest sobrenom es pronuncia amb la primera essa sonora i insinua que potser té relació amb el cognom *Alsina*).

8) *Mansoms*.

9) *Ponsarnau: Jaume Ponsarnau* (*Regió 7*, 6-9-2014, p. 1; es refereix a l'entrenador del club de bàsquet de Manresa; es tracta del compost *Ponç-Arnau*).

2. EPÈNTESI DAVANT D'ESSA LÍQUIDA?

A partir de la publicació de la *Gran enciclopèdia catalana* (GEC), l'any 1969, es va notar una tendència, a l'hora d'escriure mots compostos mitjançant prefixos o prefixoides, a suprimir la e epentètica o protètica de mots amb essa líquida originària (tipus «autoscola» i «polisportiu» per *autoescola* i *poliesportiu*). Nosaltres ja vam advertir ben aviat (1976)⁷ que això constituïa un error i posteriorment (1989)⁸ hi vam dedicar un estudi que resultà decisiu perquè en 1992 la Secció Filològica (SF) de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) desaconsellés la praxi de la GEC i confirmés la praxi fabriana⁹. Ara bé, la intervenció de l'autoritat acadèmica va deixar encara alguns casos discutibles, com vam indicar en 1995¹⁰.

Ara, doncs, posarem uns quants exemples recollits amb posterioritat i que es presten a fer-hi observacions. Els posem per ordre alfabètic dels termes a considerar:

1) *Colpejat i abandonat per dos autoestopistes que havia recollit. ... dos joves que feien autoestop ...* (*Regió 7*, 26-5-2001, p. 11) / *fèiem autostop* (*Regió 7*, 28-6-2003, p. 56) / *Collim dos nois escocesos que fan autostop i els Mir els allotgen a casa seva* (A. Jané, *Els dies i els llocs*, p. 28) / *Fer autostop ... l'autostopista ...* (*Regió 7*, 29-7-2012, p. 17). Aquests exemples indiquen la vacil·lació entre termes amb e epentètica o sense. Nosaltres, reforçats per l'exemple del gramàtic Albert Jané —per altra banda, membre de la SF—, creiem que aquests compostos, amb el segon component procedent de l'anglès, val més escriure'ls sense la e protètica, que és tal com es pronuncien¹¹.

7 En el nostre manual *El català / 3*, Moià, pp. 73-75.

8 Dins *Punts conflictius de català. Deu estudis sobre normativa lingüística*, Barcelona, pp. 163-167.

9 Vegeu *Documents de la Secció Filològica*, II, pp. 85-96. Com que l'acadèmia no sol citar les seves fonts, la nostra influència en tal decisió no queda documentada, però és una impressió general, que recentment ens ha confirmat un nostre col·lega.

10 Vegeu les nostres *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui / 2* (Obs/2), Moià, pp. 12-15. Aquests casos també apareixien en el nostre *Diccionari auxiliar* (DA), Moià 1996, en les entrades dels termes afectats.

11 Com diem en el *Nou diccionari auxiliar* (NDA), Barcelona 2011, p. 46.

2) *Primer exoesquelet per a nens amb atròfia muscular espinal* (*El Punt Avui*, 9-6-2016, p. 19). Terme que, juntament amb *endoesquelet*, abans els diccionaris l'escriuien sense la e epentètica (la segona e) i que, sàviament, atenent —almenys *de facto*— la nostra petició, recentment l'autoritat acadèmica ha arreglat¹².

3) ... *la lliçó interminable i rescalfada de la seva pròpia vanitat ...* (Sagarra, *El perfum dels dies*, ed. Garolera, p. 15). Mot que, juntament amb els de la seva família (*rescalfar*, *rescalfament*, etc.) sempre s'havia escrit així, sense e epentètica, i al qual la SF del IEC, en 1992, va afegir tal lletra (*reescalfada*, *reescalfar*, *reescalfament*, etc.), violentant, a més de la tradició, la pronúncia real. Invitem, doncs, la docta corporació a rectificar una decisió presa massa lleugerament¹³.

4) *rescriu* (A. Rafanell, *La il·lusió occitana*, p. 916). Cas semblant a l'anterior, també amb els mots de la seva família (*rescriure*, *rescrit*; *sobrescriure*, *sobrescrit*; *sotascriure*, etc., que ara oficialment s'escriuen *reescriure*, *reescrit*; *sobreescriure*, *sobreescrit*; *sotaescriure*, etc.), igualment ignorant la tradició i la pronúncia real. Convidem l'autoritat acadèmica a reconsiderar-ho¹⁴.

5) *Els lectors, els oients i els telespectadors volen emprar bé el temps ...* (*Docs. d'Església*, 15-7-2000, p. 422) / *Pregunti al primer ministre. Els telespectadors interrogaran Tony Blair el mes que ve* (*Regió 7*, 22-11-2000, p. 29) / *els telespectadors* (*Regió 7*, 25-5-2001, p. 44) / *Vaig a veure en Joan Corbella com qui va a veure la melancolia, perquè la seva època daurada ja ha passat (enyorats els anys en què la seva barba afable consolava els innocents telespectadors, ara que els temps s'han tornat tan bèsties i els telespectadors volen la carn tan crua)* (*Avui*, 29-11-2004, p. 64) / *Al CAC van rebre queixes de diversos telespectadors ...* (*Ara*, 25-1-2011). Terme ben format (en els exemples, usat en plural) al qual la SF va afegir una altra e (*telespectador*), en aquest cas no epentètica sinó per recuperar el prefixoide *tele*. Ara bé, cal distingir entre el prefixoide *tele* tònic, en què realment es pronuncia la segona e (com en *teleaddició*, *telescombraries*, etc.), i el mateix prefixoide àton, que aleshores es redueix a *tel-* (com en el cultisme *telestèsia*, desglossable en *tel-estèsia*). Així es fa, encertadament, en castellà (*telespectador*, etc.)¹⁵.

3. GEMINACIONS

A partir dels anys setanta del segle passat es van manifestar, en determinades instàncies del nostre àmbit lingüístic, certes tendències ultracorrectes. Una d'aquestes fou la d'augmentar els casos de geminació de les consonants *n*, *m*, *t*, *l*. Nosaltres ja ho vam denunciar en un nostre manual de l'any 1994¹⁶. Tot seguit oferim uns quants exemples, relacionats amb aquesta qüestió (encara que alguns no tenen res a veure amb la tendència hiperpurista), que es presten a comentari. Els posem per ordre alfabètic dels termes afectats:

1) *Ell aterrà l'argull dels arabís / qui derrera de Aníbal passar / l'alpestre mont ...* (Andreu Febrer, trad. de la Divina Comèdia, ENC, vol. V, p. 76; l'original italià també escriu *Anibale*, amb ena simple) / *Les altes i llargarudes Gavarres tanquen lo magnífic amfiteatre de muntanyes, al fons del qual se troba la del Mont. Begur i les Escales d'Aníbal [promontori de Montgó] se veuen negrejar més a orient, i les dues viles que s'hi enfilen blanquegen com dos tudons, quiscun en son arbre* (Verdaguer, *Del Canigó a l'Aneto*, p. 187) / *si ens disfressem dintre una vestidura d'Aníbal, de pallasso o d'excorxa-rösses* (Sagarra, OC 9, ed. Garolera, p. 354). Com es veu pels exemples, el nom tradicional, en català, d'aquest general cartaginès és amb una sola ena. La GEC, en canvi, va divulgar la forma *Anníbal*, amb doble ena, que trobem forçada¹⁷.

2) *Se deixa a esquerra Castell d'Estaó i Astell; Montros a la dreta, amb ses anexes Paüls i Pobellà. La Torre de Cabdella se deixa a dreta, amb sa anexa Aiguabella; Espui, que s'atravessa* (Verdaguer, *Del Canigó a l'Aneto*, p. 121) / *El protectorat de França s'instaurà en l'època de Lluís Felip, i l'anexió del territori de Tahití, Tuamotú, illes Sota el Vent, illes Tubuai i Gambier, a la República Francesa, es produí l'any 1880, quan el darrer rei, Pomaré V, cedí tots els seus drets* (Sagarra, OC 11, ed. Garolera, p. 109) / *anexionar* (*Avui*, 15-5-2001, p. 15) / ... *comparen el Correllengua amb l'Anschluss (anexió) d'Àustria per part de Hitler l'any 1938, quan aquí de l'única anexió de què podem parlar amb criteri històric és de la dels Països Catalans per part de Castella a partir de la batalla d'Almansa de 1707* (*Llengua Nacional*, núm. 53, IV trimestre 2005, p. 14) / *anexió* (A. Rafanell, *La il·lusió occitana*, pp. 60, 179, 212, 558, 1117, 1118,

¹² Cf. OIEC, pp. 14, 15, 112 i 113.

¹³ Cf. Obs/2, p. 13, i NDA, p. 275.

¹⁴ Cf. Obs/2, p. 13.

¹⁵ Cf. Obs/2, pp. 14 i 80, i NDA, p. 306.

¹⁶ *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 1 (Obs/1), Moià, pp. 100-102.

¹⁷ Cf. CC/1, p. 137.

1238 i 1267), **anexionisme** (ib., p. 177), **havia anexat** (pp. 368 i 911), **anex** (pp. 441 i 807), **anexa** (p. 808). Aquestes formes són les tradicionals, fabrianes, defensades per Coromines, a les quals per hiperpurisme es va doblar la ena, dificultant així la pronúncia natural i complicant l'ortografia. Demanem a la SF del IEC que les restitueixi¹⁸.

3) anglès **bitter** = català **bíter** (segons el Termcat, any 2006). De fet, el DIEC2 entra **bíter**. I és que la doble te anglesa es pronuncia com a simple; per tant, en català s'ha d'adoptar aquest nom segons la pronúncia original, no segons la grafia. A més, tothom, en català, ho articula amb una sola te.

4) ... *augmenten una mica la sífilis i la blenorràgia en el país* (Sagarra, OC 11, ed. Garolera, p. 141) / *La sífilis i la blenorràgia* ... (ib., p. 163). Exemples d'un bon autor que ens indiquen que la forma amb ena geminada en aquest terme i els de la mateixa família (*blennorràgia*, *blennorràgic*, *blennorrea*), consignades en els diccionaris, són ultracorrectes. De fet, el castellà hi usa la ena simple¹⁹.

5) ... *la 53a edició del Festival de Canes* ... (Regió 7, 20-5-2000, p. 54) / ... *una pel·lícula presentada al Festival de Cannes* (Avui, 20-5-2000, p. 42). Hi ha topònims occitans que han estat adaptats en català, des d'antic, amb una determinada forma. En aquest cas és *Canes* (cf. GEC), forma que, naturalment, és preferible a la francesa *Cannes*, mentre que en occità és *Canas*²⁰.

6) *Feia goig, la Núria. Rossa i ben pintada, amb els ulls enrimelats, semblava talment una artista* (d'una novel·la inèdita). El participi destacat en negreta pertany al v. *enrimelar*, encara no enregistrat pel DIEC2, i és un derivat ben format a partir de *rímel*, substantiu que sí que es troba en el diccionari normatiu i que és una adaptació de l'anglès *Rimmel*, nom de l'empresa productora d'aquesta pasta cosmètica. Primerament s'havia adaptat, ultracorrectament, amb la forma *rímmel* (GEC)²¹.

7) ... *on va ser sotmès a una prova amb l'escàner* (Regió 7, 26-5-2001). Aquest nom, manllevat a l'anglès *scanner*, va ser divulgat amb doble ena per la GEC;

però, assenyadament, el DIEC2 ja enregistra *escàner* (i *escanejar*, *escaneig*), tal com correspon a la pronúncia anglesa²².

8) «I els pagesos del Tercer Món haurien de poder competir amb nosaltres i vendre a bon preu: per a ells la globalització és el manà» (Avui, 22-8-2006, p. 22). El nom subratllat és un castellanisme (cast. *maná*). L'equivalent català correcte —ahora tradicional i fidel a la ena geminada de l'ètim greco·llatí *manna*— és *mannà* (amb els seus sinònims *maina* i *manna*)²³.

9) «Aguantà durant segles, en el segon mil·leni aC, la competència d'Ebla ...» (J. Bellès, *Fabulacions sirianes*, p. 125) / «Allí s'establiren els primers habitants durant el segon mil·leni aC, des d'on controlaven les terres esponeroses de la vall de l'Orontes ...» (ib., p. 180). També ací el nom subratllat és un castellanisme (cast. *milenio*). L'equivalent català correcte és *mil·lenni*. Però cal reconèixer que és fàcil equivocar-se, perquè existeixen derivats amb ena simple: *mil·lenari*, *mil·lenarisme*, *mil·lenarista*. És útil fixar-se que el primer terme té la e tònica abans de la ena doble, i els altres tenen e àtona abans de la ena simple.

10) *La direcció del torneig de tennis de Wimbledon* ... (Regió 7, 29-6-2000, p. 48) / **Tenis**. *Torneig de Wimbledon* (Avui, 29-6-2000, p. 56). Fabra, oportunament, va registrar aquest mot, manllevat a l'anglès, amb ena simple. Molt més tard, les instàncies normatives hi van doblar la ena. Actualment el DIEC2 admet totes dues variants, si bé prefereix la geminada. Caldria fer-ho a l'inrevés i, a la llarga, admetre només la forma amb ena simple. El mateix cal dir dels seus derivats (*tenista*, *tenístic*) i del seu compost *frontenis*²⁴.

11) **travelling**. Nom incorporat així, com a anglicisme, a la GEC, però que encertadament el DIEC2 adapta en *tràveling*, reduint la ela geminada a ela simple²⁵. Això mateix caldria fer amb l'adaptació de l'angl. *rally*, en què el DIEC2 es queda a mig camí, escrivint *ral·li* en lloc de *ralí*²⁶.

18 Cf. Obs/1, p. 100, Obs/2, p. 78, i CC/1, p. 137.

19 Cf. NDA, p. 55.

20 Cf. NDA, p. 68.

21 Cf. NDA, p. 277.

22 Cf. NDA, p. 132.

23 Cf. NDA, p. 200.

24 Cf. Obs/2, p. 80, i CC/1, p. 137.

25 Cf. NDA, p. 316.

26 Cf. Obs/2, p. 89, i NDA, p. 266.

4. ALTRES CASOS

Finalment, oferim una sèrie d'exemples que es presten a comentari sobre aspectes fonètics. Seguim l'ordre alfabètic dels mots afectats:

1) «Hi havia hagut un acte terrorista perpetrat pel grup **Amàs**, en el qual havien perdut la vida dos soldats israelians ...» (de l'original d'una novel·la, abans de ser corregit). El nom subratllat, transcrit de l'àrab, s'escriu amb *hac* inicial, pronunciada amb aspiració: **Hamàs**.

2) «Se'n conserva la tomba, amb relleus de la vida **cotidiana**» (S. Serrallonga, *Versions de poesia antiga*, p. 114). L'adjectiu subratllat és un castellanisme (cast. *cotidiano -na*) per *quotidià -ana*. Per a no equivocar-se va bé de saber que en francès és *quotidien -enne* i en italià *quotidiano -ana*²⁷.

3) *Els accionistes de l'hòlding territorial (Regió 7, 23-3-2002, p. 3) / L'hòlding promotor del Bages dona prioritat al sòl industrial (Regió 7, 4-6-2002, p. 1)*. El nom destacat és un anglicisme, que la GEC entra com a tal, escrivint *holding*. En canvi, el DIEC2 ja l'adapta en *hòlding* sense considerar-lo mot estranger, i això fa que alguns interpretin que ja no cal pronunciar-hi la *hac* aspirada, amb les conseqüències morfològiques que se'n deriven. Nosaltres trobem que no cal forçar les coses i que valdria més escriure, de moment: *Els accionistes del holding territorial i El holding promotor ...*²⁸.

4) *... no anava amb americana i corbata, que hauria semblat massa conservador i immobiliista, sinó amb un jersei –és a dir, vestit d'una manera informal–, però molt pulcre i molt net, sense que semblés ni un ipi, ni un pòtol místic, ni un individu de cap espècie de contestatari ultrancer i radical (A. Jané, *Els dies i els llocs*, p. 36) / Però en una casa, habitada, probablement, per un ipi, hi ha tres gossos, dos de fermats i un sense fermar (ib., p. 50) / I, encara, em parlen d'un foraster, el dels gossos, que deu ser també un ipi, i que es veu que ara té feina a adobar-se un somier (ib., p. 57)*. El nom remarcat és una adaptació jocosa de *hippy*.

5) *Molts senyors que tenen automòbil, i que si els demaneu una misèria per a una obra generosa us contesten arronsant les espatlles, potser, si en comptes de deixar-se arrossegar pels neumàtics, muntessin una mica a cavall, serien una mica "cavallers" (Sagarra, OC 8, ed. Garolera, p. 237) / ... el neumàtic de la moto ... (Sagarra, *El perfum dels dies*, ed. Garolera, p. 58)*. Es tracta de la variant popular del subst. *pneumàtic*, admesa pel DIEC2, tal com nosaltres havíem proposat²⁹.

6) «... bo i neglegint altres obligacions urgents ...» (de l'original d'una novel·la, abans de ser corregit). Ha de ser *negligint*, perquè és el gerundi del v. *negligir*, però és una forma curiosa, ja que presenta una assimilació (del segon fonema al primer) i alhora una dissimilació (del segon fonema al tercer).

7) *un pullòver* (Sagarra, OC 11, ed. Garolera, p. 43). Adaptació popular catalana del nom anglès *pullover*. En rigor, s'hauria d'adaptar en la forma *pulòver*, però nosaltres recomanariem d'enregistrar-lo en la forma consagrada per l'ús i avalada per un bon escriptor³⁰.

8) *Ja que en mon amor no et plaus, / deixa'm tu l'ànima quieta: / ¿per què em miren tos ulls blaus, / si no em vols, dolça xiqueta?* (T. Llorente, «Cançoneta amorosa»). Notem que el poeta escandeix «*quie-ta*», d'acord amb la pronúncia general d'aquest adjectiu, encara que segons les normes gramaticals té tres síl·labes: «*qui-e-ta*».

9) «les lluites de les sufragistes del segle XX» (d'un original, abans de ser corregit). Ha de ser *sufragistes*, nom derivat de *sufragi*. Però s'explica l'error per la semblança amb el v. *sufragar*.

Pneumàtics o neumàtics?

27 Cf. NDA, p. 93.

28 Per a més casos, vegeu CC/1, p. 166.

29 Cf. DA, p. 350.

30 Cf. NDA, p. 259.